

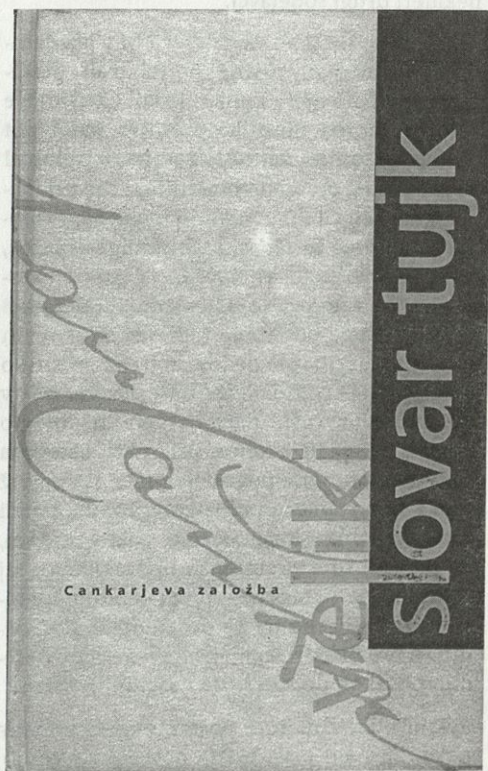
Mojca M. Hočevar

Novi slovar tujk med velikimi

Veliki slovar tujk. Urednik redaktor Miloš Tavzes.
Ljubljana: Cankarjeva založba, 2002

Slovenskemu pravopisu (2001) in *Slovenskemu etimološkemu slovarju* (1997) se je med temeljnimi slovarji posameznih jezikovnih področij leta 2002 pridružil novi *Veliki slovar tujk*, izčrpen priručnik za slovenskega uporabnika, splošno razgledanega v svojem prostoru in času, v katerem postajajo tujke zaradi naglega razvoja najrazličnejših in vse bolj specializiranih znanosti žive spremljevalke slovenskih besed v splošnem sporazumevanju.

Veliki slovar tujk tako ob izidu nastopa v svoji povezovalni vlogi med tujimi in domačimi besedami, avtorsko zbranimi iz številnih temeljnih virov, med katerimi so na prvem mestu našteti Verbinčev *Slovar tujk*, *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, Bezlajev *Etimološki slovar*, Snojev *Slovenski etimološki slovar*, *Veliki splošni leksikon*, *Enciklopedija Slovenije* in *Slovenski pravopis*. Poleg omejenih je v slovar vključeno še terminološko izrazje iz okoli dvesto drugih domačih in tujih virov za več kot 80 področij človekovega delovanja, vse od biologije, fizike in kemije prek matematike do zgodovine in geografije, jezikoslovja, prava, medicine, informatike ter drugih specializiranih področij znanosti, tehnike in umetnosti. Ta zelo zajeten polihistoriski priručnik (1304 str.) se nam tako že nazven pokaže kot pregleden in izčrpen zbirnik terminoloških pojmov s posameznih področij, ki so laičnemu uporabniku v tem slovarskem priručniku prvič dostopni in jedrnato pojasnjeni na enem mestu.

Kot je iz slovarja mogoče razbrati, je imel glavno besedo pri izbiri slovarskega besedišča Miloš Tavzes, urednik redaktor omenjene izdaje, ki je v sodelovanju z ubrano delovno skupino do- in podiplomskih študentov ter mladih raziskovalcev v rekordnem času osmih mesecev obdelal slovarsko gradivo do izida (redakcija je bila končana 11. no-

vembra 2002). Poleg njega so avtorsko besedilo za slovar prispevali še Miloš Bartol, Tit Breclj, Ana Čehovin, Katarina Grego, Nina Hojnik, Miha Humar, Maja Jerman, Andrej Kristan, Ljerka Lah, Danijel Leskovic, Roman Leskovic, Borut Mavrič, Boštjan Podvršič, Primož Ponikvar, Janez Prešern, Igor Škraba, Vasilij Štukelj Knežević, Črtomir Tavzes in Jernej Zajc. Zbiranje preliminarnega slovarskega gradiva je v letih pred avtorsko redakcijo vodila urednica Cankarjeve založbe Živa Vidmar, poleg nje pa so pri pripravi in organizaciji dela v zadnjem letu sodelovali še nekateri drugi sodelavci.

Zahteven projekt, za katerega bi v akademskih institucijah najbrž potrebovali desetletje, je z natisom v knjižni izdaji Cankarjeve založbe morda nekoliko prehitro našel pot med uporabnike, kajti čas gotovo ni zadoščal za premislek ob vseh vprašanih, ki se pri leksikografskem delu nenehno pojavljajo. Slovar je namreč že sam po sebi knjiga »s težo«, knjiga z avtoriteto, saj navadno nastopa v vlogi vira, na katerega se sklicujemo. Prav zaradi te svoje vloge potrebuje tudi več strokovnih in redakcijskih pregledov, teh pa avtorsko uredništvo prve izdaje *Velikega slovarja tujk* v odmerjenem času najverjetneje ni moglo opraviti. Čas in ekonomska nuja, katerima smo dandanes vse pogosteje priča, sta najbrž tudi v tem primeru vsilila kompromis, zaradi katerega lahko slovar sicer že zdaj s pridom, ne pa tudi brez premisleka uporabljamo, saj bo treba na natančneje pregledano, temeljiteje strukturirano ter po posameznih področjih in uredniških segmentih preverjeno besedilo počakati do katere od naslednjih izdaj.

Kljub temu nam že bežen pregled vsebine pove, da nam prva izdaja povsem zadostno, korektno in izčrpno pomaga pojasniti pomen in izvor več kot 45.000 tujk, podrobneje razčlenjenih v nadaljnjih 40.000 podgeslih, pouči nas, kako se neznana beseda naglasi in v slovenskem sobesedilu pregiba, kako se uporabljajo njene izpeljanke v drugih besednih vrstah itd. Objavljeno zbrano besedišče je posebnega pomena, saj poleg novih in posodobljenih definicij izbranih tujk na novo

vključuje izrazje s področij, ki jih doslej še nismo imeli pojasnjenih v priročnikih za splošno rabo. Med tujkami je namreč z upoštevanjem različnosti uporabnikov in človekovih pravic zajetega tudi nekaj žargonskega besedišča ter besedišča subkultur, uravnoteženo so obravnavane tujke iz različnih religij in opazi se, da je bila precejšnja pozornost namenjena natančnim definicijam tujk iz naravoslovnih znanosti, medicine in računalništva, torej iz ved, ki s svojim terminološkim izrazjem najmočnejše prodirajo v vsakdanjik slehernega sodobnega človeka.

Ob tako zajetnem gradivu bi seveda bilo nenavadno, če nas ne bi kdaj obšli tudi pomisleki, ki pri splošnem pregledu zadevajo predvsem opredelitev nekaterih besed kot tujk. Je *Des*, ki ga najdemo zapisanega v dveh geselskih iztočnicah, najprej z veliko, potem pa še z malo začetnico, tujka? So *kisik*, *vodik* in *dušik* tujke? Sta *majica* in *jakna* še vedno tujki? Bi pomen besed, kot so *štoklja*, *čiček* in *hržica*; *riž*, *rižota*, *špinača*, *solata*; *čutara* in *škaf*; *vlak*, *marsovec*, *tolar* ipd., iskali v slovarju tujk?

Opazimo torej, da je slovar tujk kot tip leksikografskega dela težko opredeljiv, saj lahko obravnava domala vsako besedo, po etimologiji domnevno tujega izvora, ki se uporablja na kateri od jezikovnih ravni ali v kateri od jezikovnih zvrsti slovenskega jezika. V najširšem smislu lahko tako v *Velikem slovarju tujk* najdemo vse od pojasnil tradicionalno ustaljenih tujk (*geometrija*, *reagent*, *superlativ*) prek pogovornih žargonizmov (*garbati*, *škartirati*, *šiht*) do neologizmov (*genom*, *raver*, *skener*) in strokovnih ter znanstvenih terminov (*lizofosfatidiholin*, *indikatriza*, *teonanakátel*). Prav iz tega razloga so v delu verjetno uporabljene sestavine dvojezičnega in razlagalnega slovarja, etimološkega slovarja, leksikona z razlagami enciklopedičnih gesel, terminoloških slovarjev z razlagami znanstvenih in strokovnih terminov, slovarja žargona, sinonimov in neologizmov, se pravi publikacij, ki bi jih na Slovenskem ravno tako še potrebovali.

